

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА

ИНСТИТУТ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК

НАШ ЈЕЗИК

НОВА СЕРИЈА

КЊ. I св. 5-6

**БЕОГРАД
1950**

САДРЖАЈ

	Страна
1. <i>А. Белић</i> : О сложеницама	169
2. <i>Исидора Секулић</i> : Именице које се свршавају на <i>-ло</i>	178
3. <i>М. Стевановић</i> : Постапак и значење именица на <i>-ло</i>	180
4. <i>Н. Банашевић</i> : О издавању Луче микрокозма	191
5. <i>В. М. Миковић</i> : О значењу речи <i>сјера</i>	208
6. <i>Мираш Киковић</i> : Слово <i>ј</i> пре Вука	210
7. <i>Драгиша Живковић</i> : Преводилачки рад и питања језика	213
8. <i>Св. Предић</i> : Реформа наше рукописне ћирилице	226
9. <i>Б. Аџић</i> : Скраћенице у говору и писању	234
10. <i>К. Т.</i> : О писању руских имена по оцу	237

ОДГОВОРИ ЧИТАОЦИМА

1. <i>С. П.</i> : Негација уз „све што“ и сличне изразе	239
2. <i>А. Б.</i> : Наш одговор	241
3. <i>С. П.</i> : „Синтаксички“	243
4. <i>А. Б.</i> : Одговор	244

ИЗ ЖИВОТА РЕЧИ

1. <i>Гл. Елезовић</i> : Глеђ глеђа; глета, глето	245
2. <i>Св. Марковић</i> : <i>Оронуши</i> — значење и порекло	248

ПРИЛОЗИ ЧИТАЛАЦА

1. <i>Чед. Јањић</i> : „Иптен“ (хинтен)	252
2. <i>Др Перо Шоћ</i> : а) Косир, косијер	253
б) Снјег	255
в) Дублијер, дуплир	255

ЈЕЗИЧКЕ ПОУКЕ	256
-------------------------	-----

Допуна и поправке	263
-----------------------------	-----

УРЕЂИВАЧКИ ОДБОР:

др Александар Белић, Глиша Елезовић, др Радомир
Алексић, др Михаило Стевановић, др Радосав Бошко-
вић, Бранислав Милановић и Игрутин Стевовић.

Научна Књига

ИЗДАВАЧКО ПРЕДУЗЕЋЕ НАРОДНЕ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
БЕОГРАД 1950

ПРЕВОДИЛАЧКИ РАД И ПИТАЊА ЈЕЗИКА

Од ослобођења до данас код нас се много преводило и преводи се, тако да преводилачки рад чини значајан допринос културном уздизању наших народа. Тај рад је утолико значајнији што се сада преводе дела која претстављају велику и праву вредност културе других народа, најбоља достигнућа великих умова и духова човечанства. Почевши од дела класика марксизма-лењинизма, па преко научних дела која претстављају најнапреднија решења у данашњој науци, све до класичних дела светске лепе књижевности — то је предмет нашег данашњег преводилачког рада. На тај начин преводи нас уводе у широку област светске културе, шире наше знање о свету и животу и тако нам помажу да стварамо што шире и што чвршће основе за уздизање наше сопствене, националне културе. Преводилачки рад и преводаици добијају тако велики и узвишени задатак културног уздизања свога народа или како вели И. Секулић у свом сјајно и зналачки писаном, пуном тоpline и разумевања, чланку: „Превођење је ретко племенит задатак: књижевности свога народа донети дар, аутору оригинала постати сарадник“.* Поред тога, преводилачки рад врши и једну другу функцију: упознаје нас с најбољим производима духа других народа и тако зближава народ с народом, чини да културна постигнућа једног народа постану општечовечанска својина.

Али преводилачки рад није значајан само по тој страни. За питања нашег културног развитака он добија нарочити значај и с друге стране, са стране развијања нашег књи-

*) И. Секулић. О превођењу, „Књижевност“, год. IV, бр. 11—12, стр. 246.

жевног језика. Наћи тачан израз за мисао оригинала, рећи то нашим језиком стилски и граматички правилно, оживити наше језичко благо употребом речи у живом језику, створити или примити већ створену кованицу која одговара духу нашег језика, сачувати лексичку и нарочито синтаксичку чистоту нашег језика — све су то језичка питања на која у свом раду наилази преводилац и од чијег правилног или неправилног решења зависи унапређивање или кварење нашег књижевног језика. Несумњиво је да се скоро сви ти елементи јављају и код оригиналног писца, али код преводиоца они се некако неумољивије постављају: ако при превођењу желимо да сачувамо верност оригиналу, онда смо везани сваком речи, сваким изразом, сваким стилским обртом аутора, и решења која морамо пронаћи често захтевају веома добро познавање и осећање свога језика. Отуда је у питањима језика преводилачки рад — стваралачки рад, и оцењивање тог рада нужно се намеће нашој науци о језику. Ако она прати и научно осветљава процес развијања нашег савременог књижевног језика, онда је преводилачки рад један од елемената тог развијања који подлежи језичкој анализи и критички исто као и оригинално стварање.

Међутим не бисмо могли рећи да је с те стране досада обрађана пажња на преводилачки рад. Да узгред речемо: на њега је слабо обрађана пажња и с других страна — у погледу оцењивања вредности и значаја превода, у погледу истицања добрих и негативног оцењивања рђавих превода, у погледу књижевне висине преводиоачеве итд. Чак бисмо могли рећи да се преводилачки рад некако сматра потпуно некњижевним радом, често се чује епитет „технички“ кад је реч о карактеру тог рада, а напори преводилаца да постану „сарадници“ писаца које преводе не наилазе на оно јавно и званично признање на које наилазе напори других прегалаца на пољу науке и уметности. Мислимо да је такав став неправилан, и да превођење треба уврстити у ред репродуктивног књижевног рада, који с једне стране, са стране језика, захтева и оригинално стварање. Тако посматран, преводилачки рад треба да постане предмет нарочите пажње наше науке о језику, јер он тој науци може да пружи и пружа богат и дра-

гоцен материјал за испитивање нашег савременог књижевног језика.

* * *

Која се све језичка питања постављају приликом преводјења? Њих има безброј, она се јављају на сваком кораку, скоро код сваке речи, и ми их не мислимо све набрајати, нити је у једном оваквом чланку то могуће учинити. Али оно што бисмо хтели то је да изнесемо она најчешћа и најглавнија питања на која преводилац наилази у свом раду, да поменемо како су она решавана и како их треба решавати и, напослетку, да укажемо на тежину неких питања која су досад и решавана, али чије решење захтева даља претресања и објашњења. Разумљиво је да се у оваквом једном прегледу тих питања не могу давати исцрпна и систематска решења, да се свако од тих питања може и мора појединачно обрађивати, и да сва она укупно и чине део проблематике нашег данашњег књижевног језика, која се може решавати само заједничким напорима и писаца и преводилаца — и свих оних који се баве језиком.

Први елеменат преводилачког рада, који је специфичан само за тај рад, јесте налажење подједнаког израза за мисао оригинала. То је онај елеменат који преводиоца и чини репродуктивцем и који му налаже строго одређене границе формулисања мисли. Али то је и елеменат који доводи до богаћења нашег језика, до живе употребе великог броја речи нашег језика, као и до стварања нових речи ако их за извештај појам немамо. То и јесте најтеже у преводјењу, нарочито кад се има на уму да није у питању реч узета издвојено, сама за себе, него реч у живој вези с другим речима, реч као елеменат мисли. А у таквој вези значење речи добија своју боју, своју нијансу, често веома танану, и осетити значење речи у контексту и јесте први услов за добро и тачно преводјење. Други услов јесте наћи реч у нашем језику која ће што ближе, што тачније, што потпуније пренети значење речи у оригиналу на наш језик. Руско *упрекашъ* значи *коришши, прекоравашши кога због чега*, али у реченици: *Давида су кори́ли (у́прекали)* што су личности на његовим сликама сличне статуама — очигледно је да реч *упрекашъ*

у овој вези значи *замераши*: Давиду су *замерали* што ... То значење још јасније избија из реченице која одмах долази за овом: Тај *укор* (*уџрѣк*), нажалост, није лишен основа. Међутим, *укор* у нашем језику значи, према речнику Ристић-Кангрге, *Verweis, Zurechtweisung*, а овде је права реч за овај контекст баш *замерка* — *Aussetzung, Einwendung*.

Питање превођења постаје још сложеније кад од појединих речи прелазимо на читаве реченице. Поред тачног превођења ту се поставља и захтев да се добро познаје дух нашег језика, законитости које су му својствене, како би се превод осећао не као превод него као оригиналан рад. Умеће преводиоца да се не пода духу језика оригинала, да стално осећа правилност наше речи и наше реченице — то и чини вредност једног преводиоца, значај његова рада за наш језик. Јер кад читамо неки превод у којем наилазимо на наше речи, али туђе реченице, онда можемо рећи да је преводилац можда и пренео мисао оригинала (ма да је у тим случајевима обично и мисао пренесена наопако), али да је унакарадио наш језик, и тиме учинио више штете него користи. Кад у једном преводу прочитамо реченицу: „У *резултату* код нас се добија изломљена линија кретања, о којој се може и треба говорити да је она *обавезна својим поштанком* уједињеном дејству двају закона“, — нама и не треба оригинал да бисмо утврдили да је то превод с руског, да је оно у *резултату* руско *в результате*, а *обавезна својим поштанком* руско *обязана своим происхождением*, и да читаву реченицу треба да гласи на нашем језику: „На *крају* добијамо изломљену линију кретања, за коју можемо и морамо рећи да је *пошала услед* сједињеног дејства двају закона“. У наведеном примеру туђа фразеологија је јако упадљива и свако ко мало осећа наш језик опазиће да то није добро речено и да се на нашем језику тако не може рећи. Али утицај оригинала, утицај туђег језика, нарочито словенског, не може се увек тако лако открити, и потребно је добро познавање нашег језика, па да се преводилац сачува тог утицаја. У реченици: „Он је гледао како његова мајка *удара по образима* своје слушкиње“ преводилац се повео за руским изразом *бьет по щѣкам* и заборавио на наше *шамара*. Додуше,

у нашим народним песмама имамо: *Удари га руком по образу*, али је то у песничком стилу и постало је устаљени израз наших народних песама. Да и не говоримо о низу оних германизама, русизама итд. који су се већ дубоко укоренили у нашем језику и који несумњиво претстављају зло против кога се треба борити, као што су: *шреба да га се научи*, *шо ме не смећа, ја га познам*, *ви сте јако добар*, *она га љуби* итд. итд. уместо наших израза: *шреба га научиши* или *шреба да се научи*, *шо ми не смећа, ја га познајем*, *ви сте јако добри*, *она га воли*¹.

Други елементи преводилачког рада заједнички су и том раду и оригиналном стварању. Они обухватају лексичка, морфолошка, синтаксичка и стилска питања. Ми ћемо за сваку од тих категорија питања изнети поједине примере настојећи да их узимамо првенствено из превода, макар да се ти примери мање више јављају и у оригиналним радовима. Почећемо с лексичким питањима. Већ смо поменули проблем лексичког богаћења нашег језика било увођењем у живот ређих, покрајинских речи, било давањем новог смисла и нове садржине речима које већ имамо, било грађењем нових речи. У „Нашем језику“ је већ једном говорено о томе² и ми не мислимо да то понова постављамо, — не стога што се о томе не би имало шта више да каже, него, напротив, стога што је стварање нових речи питање које захтева нарочита испитивања. Али поред стварања нових речи постоји и питање употребе већ створених речи, питање не њихове синтаксичке употребе (о томе ће бити речи ниже), него лексичке употребе. Наиме: поставља се питање да ли знамо тачно лексичко значење једне речи, да ли знамо сва њена значења и да ли осећамо преливе значења синонима. Узмимо реч *проси*. У разним везама та реч може имати управо супротна значења: позитивно и негативно. У првом случају

¹) У овом чланку не можемо да улазимо у исцрпно образлагавање појединих примера. Ми их само истичемо, а исцрпна анализа тих питања може бити предмет посебних бележака или чланака. То утолико пре што таквих примера има много.

²) А. Белић, Напомене о данашњим задацима књижевног језика, „Наш језик“, нова серија, књ. I, св. 3 и 4, стр. 75—107.

она значи: *једношћаван, разумљив* (проста хаљина, прост проблем, прост израз), у другом случају значи: *просћачки, неуљудан* (просто понашање, прост човек). Због тог двојаког значења треба бити опрезан при употреби те речи. Ако се о неком човеку позитивно говори, онда је он *једношћаван* у свом понашању, а није *просћ*. Или узмимо реч *модар*. У нашем језику *модар* значи *плав* с примесом *сивкастој, црној*, а никад не значи *ведро, чисто плав*. *Модра* је *модрица*, *модар* је човек од зиме, *модри* су колутови испод очију, али *модро небо, модро море, модре очи* није *плаво небо, плаво море, плаве очи*. Додуше, може и море бити *модро, сивоплаво*, али такво је за време буре, а не „кад се сунце на њега осмејкује“. Или поменимо синониме: *изненадиши, зачудиши, зајрејаштиши*. У реченици: *Један од осуђеника изненађивао је својим ушученим изгледом* — очигледно је, прво, да је глагол *изненадиши* слаб да изрази један тако тежак утисак, друго, да тај утисак нисмо ни очекивали, и да би глагол *зајрејашћиваши* кудикамо боље пристајао у тој реченици.

Другу врсту тешкоће представља превођење појединих облика речи за које ми немамо облика у нашем језику. То су пре свега глаголски партиципи садашњег и прошлог времена, који су код нас постали глаголски прилози или се уопште изгубили и који се обично морају преводити било зависном, релативном реченицом, било неким другим глаголским обликом или обичним придевом. Ту се најчешће греша против духа нашег језика и често се глаголски прилог садашњег времена употребљава као глаголски придев и онда кад чува своје глаголско значење. Узмимо наш глаголски прилог *пушујући*. У изразима *пушујуће друштво, пушујуће позориште* овај прилог је добио придевску употребу зато што је изгубио своје глаголско значење. *Пушујуће позориште* не значи *позориште које пушује*, него *покрећно позориште, позориште које није стално*. Међутим *пушујућа лађа* се не може рећи, јер се ту чува баш глаголско значење овог прилога, и стога се ту једино може рећи *лађа која пушује*. Разумљиво је да та особина нашег језика јако ограничава преводиоачеве могућности и веома често претставља скоро

непремостиве тешкоће при превођењу. Узмимо онај тако чест израз у марксистичкој литератури *воинствующий пролетариат*, који је опет преведен с немачког *streitbar*, а овај опет с латинског *militans* (*proletariatus*), и који се често преводи код нас са *борбени пролетаријат* или са *пролетеријат који се бори*. Међутим *воинствующий* није *борбени*, што одговара руском *воинственный*, а није ни *онај који се бори*. Непрецизност овог другог значења нарочито се види у изразу *воинствующий материализм*, што није *материјализам који се бори*. У руско-немачком речнику за *воинствующий* дају се значења: *streitbar, kämpferisch, militant*, а то се опет у горњим изразима не може превести ни са *рашоборан*, ни са *убојит*, *јуначан*, *храбар*, каква значења даје за *streitbar* речник Ристић-Канргеге, макар да се свако од тих значења унеколико садржи у речи *воинствующий*. Па шта значи та реч? Описно ми бисмо рекли: *онај коме је принцип делања борба, онај коме је главни елемент делања борба, онај који делује кроз борбу*. А како је превести? Можда са *револуционаран*, а можда оставити и досадашње решење: *борбен, који се бори*. Ми друго решење нисмо могли наћи. У сваком случају те активне партиципе садашњег времена морамо најчешће преводити релативном реченицом, или им налазити замену у неким описним придевима. Тако ћемо руско *кажущийся* преводити са *привидан, окружающий са околни, развијающийся са све развијенији* или са *који се развија*, избегавајући увек замену тог партиципа нашим прилогом садашњег времена у придевској употреби, сем кад тај прилог већ није постао придев у нашем језику. Јер зашто бисмо изопачавали свој језик оваквим примерима: „Његове слике остављају *освежавајући и бодрећи* утисак“, кад можемо рећи *свеж и бодар (ведар)* утисак, зашто *умирући дан*, кад је много лепше *дан који се гаси, дан на издисају*.

Сличне тешкоће претстављају и други глаголски партиципи. На томе се нећемо више задржавати, само ћемо поменути да се при превођењу активних партиципа прошлог времена треба што више користити особином нашег језика да од неких непрелазних глагола који значе стање у коме се неко или нешто налази радни глаголски придев може

вршити атрибутску службу: увела ружа, испуцала уста, усахла воћка, обрасло лице, презрео плод итд. Трпни партиципи садашњег времена, којих наш језик више нема, превод се или релативном реченицом или разним нашим придевима, нарочито онима с наставком *-лив*: *видимый -видлив, невыносимый -неиздржлив, непреодолимый -несавладлив*, али и другим: *любимый -вољен, омиљен, мнимый -шобожњи, уважаемый -поштован*.

* * *

Прешли бисмо сад на нека морфолошка, синтаксичка и стилска питања превођења. Како се превод неки облици страних језика, већ смо поменули напред, а овде ћемо истаћи само питање појединих облика нашег језика који се и у преводима и у оригиналним радовима често неправилно употребљавају. Несумњиво је да у науци о облицима нашег језика још има доста нерешених питања, да се јављају колебања, разна отступања, и да је на нашој науци о језику да та питања реши. Али у нашим преводима и у оригиналним радовима човек често наилази на неправилне облике који проистичу не из тога што то није решено у нашој граматички, него из непознавања наше граматике. Већ је често говорено о неправилном грађењу нашег трпног партиципа (спашен, украђен, оделење), о неправилној промени именица с наставком *-лац*, о разним провинцијализмима у именској и глаголској промени итд. Не велимо да се код наших преводаца и писаца те грешке јављају, бар не тако често и не у великом броју, али њих има и оне искрсну каткад и у добрим преводима. Зар нам се не дешава да наиђемо на облике: *црпео, црпећи*, уместо *црпао, црпаући*; на *познавајући* и *признавајући* уместо *познајући* и *признајући*; на *свом свету* (*свом у значењу целом, читавом*) уместо *свем свету*, а у најновијем издању *Очева и деце* Тургенева опет читамо на насловној страни *Оцеви и деца*. Облик *оцеви* није неправилан, али код нас се тај облик везује све више за празник *Оцеви* и не видимо разлога да се и даље потстиче у нашем језику.

Али ако се на морфолошке грешке и не наилази тако често, синтаксичке грешке су тако многобројне и понекад тако тешке да се треба озбиљно позабавити тим проблемом.

Несумњиво је да томе доприноси и то што наши преводиоци и писци стварно немају никаквог погодног приручника који би говорио о тим питањима и што се у многим случајевима могу ослонити само на своје језичко осећање. У нашим речницима фразеологија је прилично оскудно дата, тако да човек често у недоумици застане пред неком фразом питајући се који ће облик, који падеж употребити. Ми ћемо навести неколико таквих фраза код којих постоји колебање, двојака употреба, често са истим значењем, а понекад и са извесном нијансираном разликом. Напр. *помоћи кога и коме*. У речнику Ристић-Кангрџе каже се: *помоћи кога новчано, морално*, у осталим случајевима *помоћи коме*. Али зар не можемо рећи: *Помоћи коме да извојује своја права*, а и то је морална помоћ. С друге стране, да ли је *помоћи што* или *чему*? Ја бих увек рекао: *Помоћи изградњи социјализма у нашој земљи*, макар да се говори и *изградњу*. Изгледа да овде постоји једна мала разлика у значењу. *Помагати изградњу* значи радити на томе да се та изградња оствари, а *помоћи изградњи* значи својим радом допринети тој изградњи. Или узмимо глагол *пребацивати коме што* у значењу *замењати му због нечега*. Овај глагол трпи допуну у акузативу кад је та допуна изражена заменицом: *пребацује ми се што и што, нешто, свашта, којешта* итд. Али кад је та допуна нека именица, онда она не стоји у акузативу, него у генитиву с предлогом *због* или се замењује читавом зависном реченицом. Напр.: *Том филозофу су пребацивали идеализам* је неправилно, и треба рећи: *због идеализма* или: *што је идеалист*. Зашто је то тако, — то тек исцрпна анализа треба да утврди. Навешћемо још неколико случајева: *борити се с ким* и *прошив кога*, *мучити се око неког проблема* и *над неким проблемом*, *мржња на кога* и *прошив кога*, *мрзити кога* и *на кога* (ово друго је провинцијализам), *захваљивати на нечему* и *за нешто*, *савештовати кога и коме*, *грешити прошив чега* и *о што*, *грешити у чему* и *чиме* (ово друго можда је русизам), *бићи јак у чему* и *чиме* итд. итд. Сви ти случајеви и још многи други захтевају да се дубље анализирају и објасне.

Међутим има грешака у синтакси нашег језика и тамо где су питања решена и где се тачно зна који облик треба употребити. Те грешке потичу најчешће отуда што преводиоци не знају тачно значење и употребу појединих категорија наших речи и њихових облика. Тако се често, напр., греши у употреби инструментала. Не мислимо на оне грешке кад се инструментал у значењу оруђа употребљава с предлогом *с*, макар да се може наићи и на њих. Мислимо на случајеве обрнутог грешења кад се инструментал с предлогом *с* замењује инструменталом без предлога. У „Нашем језику“ већ је било говорено о погрешној употреби инструментала *обзиром* на уместо *с обзиром на*. Али у нашим преводима, у нашој дневној штампи и публицистици све чешће се неправилно пише: Извојевати победу *оружјем у руци* уместо правилног *с оружјем у руци*. Несумњиво је да се може рећи *извојевавши победу оружјем*, јер је ту тај инструментал у значењу оруђа — извојевати победу *оружјем, борбом*, а не *полишником, дипломатијом*, али у изразу *с оружјем у руци* значи *имајући оружје у рукама*, а не *голорук*. Исто тако се често греши и у употреби инструментала кад овај значи расположење које некога прати, дакле кад има социјативно значење и кад се мора употребити с предлогом *с*. Напр.: Даље ћемо видети како Балзак *изузетном осетљивошћу* запажа да Стендал... Оставимо на страну што је читава ова реченица јадно речена, али овде је инструментал *изузетном осетљивошћу* употребљен у социјативном значењу и мора имати уза се предлог *с*. У истом преводу из кога смо узели ту реченицу наилазимо и на ове синтаксичке немогућности: Балзак настоји да *проникне Стендалове намере* (уместо: у *Стендалове намере*)... па ипак остаје *слеп према тим намерама* (уместо: *за те намере*); За разумног читаоца, (запета!) околност што је Балзакова терминологија прилично нетачна... ништа не *мења на вредности* конкретне дубине те анализе. И све смо то нашли на свега три странице књиге!

Или узмимо тако хаотичну и неправилну употребу заменица *овај* и *тај*. Те показане заменице имају строго разграничену употребу: *овај* се употребљава за лице или предмет

који је најближи лицу које говори или за оно што ће се непосредно изнети (*рећи ћу ти ово*), а *тај* за мало удаљеније лице или предмет, или за оно што је већ поменуто и што се понова помиње. Напр.: Филозофи су увек постављали *ово* питање: шта је примарно — дух или материја? „Према томе како су одговарали на *то* (не *ово*, као што је у једном нашем преводу) питање филозофи су се поделили на два велика табора“. Међутим, ретко је наћи преводиоца који чува ту разлику у значењу ових заменица и често човек који зна и осећа ту разлику застане питајући се да ли то *ово* означава нешто што тек долази или оно што је већ речено.

Да из синтаксе поменемо још једно питање. Тиче се употребе одређеног и неодређеног придевског вида. Ма колико да у нашем језику постоји несклад између неодређеног облика неких придева и придевских заменица и њиховог одређеног значења, и обрнуто — ма да још од Вука постоје колебања у том правцу, ипак наш језик углавном чува ту разлику, а у неким случајевима и директно налаже чување те разлике. О овим последњим случајевима и мислимо да кажемо коју реч. Знамо да се одређени вид увек чува код придева који су стални атрибут уз неке именице (*бели лук, ситари сваш, Нови Сад*), а неодређени вид кад је придев у предикативној употреби. Међутим ми имамо неке описне и присвојне придеве који имају само одређени вид (*десни, сеоски*). Могу ли они самостално стајати у предикативној употреби? Не могу. Не можемо рећи: *Он је био десни*. Ту се помажемо тиме што уз такве придеве стављамо именице: *Он је десни бек, То је леви рукав*. Ми заиста кажемо: *Он је левокрилни, деснокрилни*, али ти придеви су већ постали именице и не осећају се као придеви. Међутим у нашим преводима је нарочито чест случај да се руско *враждебный* у предикативној употреби преводи и код нас у истој таквој употреби и добијамо онда овакву реченицу: *Идеализам је непријатељски сваком прогресу*. Тако се на нашем језику не може рећи. Може се једино рећи да је *идеализам непријатељ сваког прогреса* или да је *идеализам непријатељски расположен према сваком прогресу*.

Из области синтаксе има још велики број питања и ми бисмо их могли наређати читав низ. Али циљ овог чланка није да будемо потпуни у изношењу примера нити да дајемо систематска решења, него да с неколико примера из свих области језика укажемо на питања која се јављају при превођењу и која захтевају да се о њима говори. У вези са синтаксом рећи ћемо још нешто и о стилу у оном ужем, језичком значењу стила. Тиче се сажетости, живости наше реченице, која је често у преводима развучена, натегнута, нескладна и рогобатна. Ту главну улогу игра језичко осећање, и нека правила се не могу постављати. Али да такве реченице непријатно делују, да се тешко читају, да се мучно прати мисао у њима — то осећа чак и читалац који не обраћа много пажње на језик и стил превода. Примера ради навешћемо две—три такве реченице. — *Ушисај на нас ушисака сјаљног светла мења се у зависности од...*, *Група сељака обавља бербу винограда, Полазећи од узимања у обзир друштвеног живота...* Зар се све те реченице нису могле рећи сажетије и лепше: *Ушисци сјаљног светла мењају се према томе како...*, *Група сељака бере виноград, а ова последња једино овако: Узимајући у обзир друштвени живот и полазећи од тога...*

* * *

Да завршимо. Преводилачки рад захтева добро, солидно познавање и страног и свог језика. У питањима нашег језика преводилац је стваралац коме се постављају исте, па чак и више дужности него оригиналном писцу. Велимо *више*, јер он не може избећи језички проблем који оригиналан писац може и заобићи налажењем друге изражајне могућности, другог обрта мисли. Отуда је преводилачки рад одговоран рад не само у односу према оригиналу него и у односу према нашем језику и нашој култури. С друге стране, наша културна јавност се мора тако и односити према том раду. Она га мора оцењивати, потстицати, унапређивати, А „Наш језик“ је први који треба да обрати пажњу на тај рад, да му помогне и уздигне га. Он му помаже већ и тиме што разматра језичка питања, али облик те помоћи могао би

бити и конкретнији. Зашто се у „Нашем језику“ не би покренуо и одељак који би с језичке стране приказивао наше преводе? Зашто се не би покренуо и одељак који би с те исте стране приказивао и наше оригиналне књижевне радове? Мислимо да би ти одељци много допринели уздизању нашег књижевног језика и да би много брже и много ефикасније уклањали недостатке и грешке које се у њему јављају.

Драгиша Живковић